

Παγκόσμια Έκθεση του Προγράμματος «Εκπαίδευση για Όλους» 2011

«Η κρυμμένη κρίση: ένοπλες συγκρούσεις και εκπαίδευση»

Σύνοψη: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001911/191186e.pdf>

Πλήρης Έκθεση: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001907/190743e.pdf>

Κάθε φορά που ξεσπούν πόλεμοι, η προσοχή της διεθνούς κοινότητας και των ΜΜΕ στρέφεται στις πιο άμεσες εικόνες της ανθρωπίνης οδύνης. Ωστόσο, πίσω από αυτές τις εικόνες κρύβεται ένα άλλο πρόσωπο της κρίσης. Στις περισσότερες από τις φτωχότερες χώρες του κόσμου οι ένοπλες συγκρούσεις καταστρέφουν όχι μόνο τις σχολικές υποδομές αλλά μαζί μ' αυτές και τις ελπίδες αμέτρητων παιδιών για ένα καλύτερο μέλλον. Η τελευταία Παγκόσμια Έκθεση του Προγράμματος «Εκπαίδευση για Όλους» (2011) κάνει αρχικά μία αποτίμηση της προόδου και των αδυναμιών του Προγράμματος μέχρι σήμερα και στη συνέχεια εξετάζει συγκεκριμένα τις συνέπειες των συγκρούσεων στην Εκπαίδευση και τις ευρέως διαδεδομένες παραβιάσεις δικαιωμάτων του παιδιού - μεταξύ άλλων το δικαίωμα στη βασική εκπαίδευση.

Οι έξι στόχοι του Προγράμματος «Εκπαίδευση για όλους» σήμερα

Στόχος 1: Φροντίδα και εκπαίδευση μικρών παιδιών

Προτεραιότητες: υγεία και περίθαλψη παιδιών, μητρική εκπαίδευσης και ενημέρωση.

Η παιδική θνησιμότητα έχει περιοριστεί και αυξήθηκε η συμμετοχή παιδιών στην προ-δημοτική εκπαίδευση, όχι όμως στον ίδιο βαθμό σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου. Η σωστή διατροφή παίζει επίσης σημαντικό ρόλο στη γνωστική ανάπτυξη και την υγεία του παιδιού, δυστυχώς όμως δεν εξασφαλίζεται ακόμη για εκατομμύρια παιδιά.

Στόχος 2: Καθολική πρωτοβάθμια εκπαίδευση

Προτεραιότητα: αντιμετώπιση της εγκατάλειψης του δημοτικού από τα παιδιά

Παρά τις προσπάθειες να παροχή πλήρους, δωρεάν και ποιοτικής εκπαίδευσης σε όλα τα παιδιά μέχρι 12 ετών, εξακολουθεί να είναι μεγάλος ο αριθμός των παιδιών που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν το σχολείο είτε λόγω της φτώχειας που τα αναγκάζει να εργαστούν είτε λόγω ένοπλων συγκρούσεων.

Στόχος 3: Επιμόρφωση νέων και ενηλίκων

Προτεραιότητα: να ξεπεραστεί η περιθωριοποίηση των ανειδίκευτων εργατών σε αναπτυσσόμενα κράτη.

Παρά τη διεύρυνση της πρόσβασης σε δευτεροβάθμια εκπαίδευση, οι ανισότητες παραμένουν μεγάλες, ενώ ταυτόχρονα διευρύνεται το χάσμα παρακολούθησης τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε διαφορετικές περιοχές του κόσμου.

Στόχος 4: Αύξηση του ποσοστού αλφαριθμητισμού των ενηλίκων

Προτεραιότητα: διάνοιξη διόδων προσέγγισης και παροχής βασικής εκπαίδευσης σε αναλφάβητους ενήλικες

Από την αρχή του Προγράμματος μέχρι σήμερα έχει περιοριστεί το ποσοστό αναλφαριθμητισμού των ενηλίκων, όχι όμως με τους αναγκαίους ρυθμούς και με άνισο τρόπο ανάμεσα σε ανεπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες.

Στόχος 5: Εξάλειψη των ανισοτήτων μεταξύ των δύο φύλων στην εκπαίδευση

Προτεραιότητα: Διαχείριση της μετάβασης από το σχολείο στην αγορά εργασίας για έφηβες

Η πρόοδος που έχει σημειωθεί τα τελευταία δέκα χρόνια δεν είναι ικανοποιητική και δυστυχώς είναι πολλές οι χώρες που δε θα πετύχουν το στόχο της ισότητας των φύλων στην εκπαίδευση μέχρι το 2015. Χρειάζεται να γίνονται ειδικές διευθετήσεις ανάλογα με την πραγματικότητα των χωρών, την αναθεώρηση στερεοτύπων για τα δύο φύλα και την εξισορρόπηση της ανάγκης για εργασία (βιοποριστική ή οικιακή) και εκπαίδευση.

Στόχος 6: Ποιοτική Εκπαίδευση

Προτεραιότητα: γεφύρωση του χάσματος στην εκπαίδευση φτωχότερων χωρών

Οι κυβερνήσεις αναπτυσσόμενων χωρών έχουν το δύσκολο έργο να βελτιώσουν συνολικά το μορφωτικό επίπεδο χωρίς να αφήσουν στην άκρη τα ήδη περιθωριοποιημένα παιδιά – καθώς όλο και περισσότερα από αυτά προσπαθούν να παρακολουθήσουν το σχολείο, κουβαλώντας μαζί τους τις ιδιαίτερες αδυναμίες και ανάγκες τους.

Η κατάσταση στο διεθνές σκηνικό γενικότερα και οι τελευταίες εξελίξεις σε κράτη της Μέσης Ανατολής και Βορείου Αφρικής καθιστούν ιδιαίτερα επίκαιρο το κάλεσμα της ομάδας του Προγράμματος προς τη διεθνή κοινότητα, για να συνδράμει ουσιαστικά στην ανοικοδόμηση των εκπαιδευτικών συστημάτων των χωρών που έχουν εμπλακεί σε συγκρούσεις. Πολλά από αυτά τα κράτη αδυνατούν να παρέχουν στους νέους τα απαραίτητα προσόντα που χρειάζονται για να ξεφύγουν από τη φτώχεια και την ανεργία. Επίσης, η αύξηση του νεανικού πληθυσμού σε συνδυασμό με συσσωρευμένες αποτυχίες στην εκπαίδευση ενισχύουν τον κίνδυνο μελλοντικών συγκρούσεων. Σε ορισμένα κράτη μάλιστα το ποσοστό του πληθυσμού κάτω των 25 ετών αγγίζει το 60%. Αν αυτό το μεγάλο κομμάτι του πληθυσμού δεν τύχει σωστής εκπαίδευσης και μείνει εκτεθειμένο στην αγορά εργασίας και την οικονομική εξαθλίωση, είναι πολύ πιθανό κάποια στιγμή να καταφύγει σε βίαια μέσα.

Κατά παρόμοιο τρόπο και η εφαρμογή ακατάλληλου εκπαιδευτικού μοντέλου ενδέχεται να συμβάλει στην πυροδότηση της βίας. Η παιδεία μπορεί να θέσει τις βάσεις για ειρηνική συμβίωση, ωστόσο σε ορισμένες περιπτώσεις τα σχολεία παραμένουν εκτεθειμένα στη βία ή

χρησιμοποιούνται ως χώροι προπαγάνδας για την κλιμάκωση της κοινωνικής διαίρεσης, της μη ανεκτικότητας, της αδικίας και των προκαταλήψεων που οδηγούν σε συγκρούσεις. Όπως αναφέρεται στην Έκθεση, καμία χώρα δεν μπορεί να ελπίζει στην ειρηνική συνύπαρξη των πολιτών της αν δε φροντίσει να οικοδομήσει δεσμούς αμοιβαίας εμπιστοσύνης ανάμεσά τους, αρχίζοντας από τις σχολικές αίθουσες.

Στη συνέχεια η Έκθεση επικρίνει τη στάση της διεθνούς κοινότητας και των εθνικών κυβερνήσεων για την αναποτελεσματικότητα και την αδράνειά τους στην προάσπιση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Δεν είναι λίγες οι περιπτώσεις όπου κρατικές ή μη κρατικές ομάδες που εμπλέκονται σε συγκρούσεις βάζουν στο στόχαστρο μαθητές, καθηγητές, πολίτες και σχολεία χωρίς να υφίστανται κυρώσεις στη συνέχεια. Το σύστημα παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας αποτυγχάνει να φτάσει στα παιδιά που εμπλέκονται σε συγκρούσεις και επιπλέον η στήριξη για υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων απευθύνεται κυρίως σε χώρες που αξιολογούνται ως στρατηγικές προτεραιότητες, όπως το Αφγανιστάν, το Ιράκ και το Πακιστάν. Σε ορισμένες περιπτώσεις αντί τα οικονομικά βοηθήματα να χρησιμοποιούνται για την εκπαίδευση, καταχρώνται ή χρησιμοποιούνται για στρατιωτικό εξοπλισμό, γεγονός που αποτελεί απειλή για τις τοπικές κοινωνίες, τους μαθητές και όσους εργάζονται σε ανθρωπιστικές οργανώσεις. Για το λόγο αυτό είναι σημαντικό να βρεθούν τρόποι που να διασφαλίζουν ότι η ανθρωπιστική βοήθεια θα είναι περισσότερο στοχευμένη προς τις ανάγκες των ανθρώπων που επηρεάζονται από τις συγκρούσεις και θα φτάνει κοντά τους. Παρόλο που στην πράξη οι τοπικές κοινότητες επιδεικνύουν ιδιαίτερη εφευρετικότητα στην προσπάθεια να διατηρήσουν ένα στοιχειώδες εκπαιδευτικό σύστημα στη διάρκεια συγκρούσεων, δυστυχώς η πραγματικότητά αποδεικνύει πως, πέρα από αυτές τις αυθόρμητες πρωτοβουλίες, το διεθνές σύστημα παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας δεν έχει τα εφόδια για να εργαστεί με τρόπο ουσιαστικό και αποτελεσματικό προς την κατεύθυνση της ειρήνης και της ανοικοδόμησης. Για να μπορέσουν οι χώρες αυτές να επανασχεδιάσουν και να εφαρμόσουν ένα ποιοτικό και συμπεριληπτικό εκπαιδευτικό σύστημα, έχουν ανάγκη από σταθερή, μακροπρόθεσμη οικονομική βοήθεια και έμπειρο προσωπικό για την ανάπτυξη προγραμμάτων που θα στοχεύουν στην ειρηνική συμβίωση και τη μεταβίβαση τεχνογνωσίας και προσόντων που θα εξασφαλίζουν στους νέους εργασία και ένα καλύτερο μέλλον.

Το σχέδιο δράσης που προτείνει η Έκθεση λαμβάνει υπόψη τη μέχρι τώρα εμπειρία και στοχεύει στην αντιμετώπιση τεσσάρων παραλείψεων του υφιστάμενου συστήματος:

- *Αποτυχίες προστασίας.* Μέσα από το σύστημα του ΟΗΕ οι κυβερνήσεις χρειάζεται να ενισχύσουν τους μηχανισμούς παρακολούθησης και αναφοράς για περιστατικά παραβίασης ανθρωπίνων δικαιωμάτων που σχετίζονται με την εκπαίδευση, να στηρίξουν εθνικά πλάνα που στοχεύουν στον περιορισμό αυτών των φαινομένων και στην επιβολή κυρώσεων για όσους επανειλημμένα τα παραβιάζουν. Επισημαίνεται επίσης η ανάγκη δημιουργίας μιας Διεθνούς Επιτροπής για περιστατικά Σεξουαλικής Βίας και Βιασμών, σε συνεργασία με το Διεθνές Ποινικό Δικαστήριο.
- *Αποτυχίες παροχής μέσων.* Χρειάζεται να γίνουν σημαντικές αλλαγές στη νοοτροπία και τον τρόπο παροχής της ανθρωπιστικής βοήθειας και να αναγνωριστεί ο ουσιαστικός ρόλος που πρέπει να δίνεται στην εκπαίδευση ακόμη και σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης λόγω συρράξεων, ιδιαίτερα για ευαίσθητες ομάδες όπως οι πρόσφυγες.

- *Αποτυχίες ανασυγκρότησης.* Στο παρόν στάδιο είναι απαραίτητο να εξευρεθούν περισσότεροι οικονομικοί πόροι για την υλοποίηση αναπτυξιακών προγραμμάτων και να επαναπροσδιοριστεί η τεχνητή διάκριση ανάμεσα σε ανθρωπιστική-άμεση βοήθεια και μακροχρόνια συνδρομή. Μια πρόταση που γίνεται είναι να συγκεντρώνονται οι δωρεές σε ένα κεντρικό εθνικό ταμείο, από το οποίο θα διοχετεύονται με πρόγραμμα – όπως έχει ήδη γίνει στο Αφγανιστάν. Επίσης, μέσω του Fast Track Initiative του Προγράμματος Εκπαίδευση για Όλους, μπορούν οι δωρητές να προχωρήσουν σε αποτελεσματικές πολυμερείς συνεισφορές στα πλαίσια ενός ενιαίου ταμείου.
- *Αποτυχίες οικοδόμησης της ειρήνης.* Για να μπορέσει να ανταποκριθεί η εκπαίδευση στο ρόλο της για καλλιέργεια ειρηνικής συνύπαρξης, είναι απαραίτητο να τεθεί ως προτεραιότητα η ανάπτυξη ενός συστήματος συμπεριληπτικής εκπαίδευσης. Η επιλογή της γλώσσας διδασκαλίας σύμφωνα με την εκάστοτε περίπτωση, ο καθορισμός της κατάλληλης διδακτέας ύλης και η αποκέντρωση είναι ορισμένες από τις παραμέτρους που να λαμβάνονται υπόψη, σε μια μακροχρόνια προοπτική. Τα σχολεία πρέπει να καλλιεργούν την ανεκτικότητα, τον αμοιβαίο σεβασμό, την αποδοχή της διαφορετικότητας και την ικανότητα αρμονικής συνύπαρξης με τους άλλους. Η UNESCO και η UNICEF καλούνται να παίξουν σημαντικό ρόλο στην ανάπτυξη και υλοποίηση σχετικών προγραμμάτων, με την οικονομική συνδρομή του Ταμείου Οικοδόμησης της Ειρήνης του ΟΗΕ. Υπολογίζεται ότι το αναγκαίο ποσό για την ολοκλήρωση του Προγράμματος Εκπαίδευση για Όλους είναι \$500εκατ.- \$1δισεκ.

Διαπιστώσεις και αριθμοί

- Έχει σημειωθεί βελτίωση στη φροντίδα παιδιών νηπιακής ηλικίας και περιορίστηκε η θνησιμότητα παιδιών κάτω των 5 ετών (από 12.5 εκατομ. το 1990 σε 8.8 εκατομ. το 2008)
- Σε διάστημα 10 χρόνων παρακολούθησαν πρωτοβάθμια εκπαίδευση 52 εκατομ. παιδιά περισσότερα. Παράλληλα περιορίστηκε μέχρι και στο μισό ο αριθμός των παιδιών εκτός σχολείου στη Νότια και Ανατολική Ασία και την υποσαχάρεια Αφρική.
- 17% των ενηλίκων στον κόσμο – 796 εκατομ. άνθρωποι – ακόμη στερούνται στοιχειώδεις γνώσεις αλφαριθμητικού. Σχεδόν 2/3 από αυτούς είναι γυναίκες.
- Γενικότερες κοινωνικές ανισότητες και φτώχεια αναγκάζουν πολλά παιδιά να εγκαταλείπουν τον σχολείο. Στο Πακιστάν, για παράδειγμα, σχεδόν 50% των παιδιών 7-16 ετών είναι εκτός του εκπαιδευτικού συστήματος.
- Οι γυναίκες που παρακολούθησαν δευτεροβάθμια εκπαίδευση έχουν περισσότερες πιθανότητες να είναι ενημερωμένες για μέτρα πρόληψης της μετάδοσης του ιού του AIDS / HIV από μητέρα σε παιδί, Ο ιός προκάλεσε 260.000 θανάτους το 2009.

Θα χρειαστούν ακόμη 1.9 εκατομμύρια δάσκαλοι για την επίτευξη των στόχων